

PROGRAMY TROPÓW STARSZOHARCERSKICH

(wersja skierowana do pilotażu z dnia 24.06.2020 roku)

SPIS TREŚCI

INICJATYWA	3
Czas Bohaterów	4
Moje wsparcie się liczy	4
Zmień swoje otoczenie	5
ZARADNOŚĆ	7
Puszka szczęścia	8
Ścieżki życia	9
ODKRYWANIE	10
Magia nauki	11
Nauka uczenia się	12
Naukowy zawrót głowy	13
BRATERSTWO	15
Każdy inny, a jednak taki sam	16
Świat z perspektywy niepełnosprawnych.....	17
Zero hejtu.....	18
OJCZYŻNA	20
Lokalny przewodnik po Małej Ojczyźnie.....	21
Piękne polskie miasta	22
CZŁOWIEK	23
Piknik o harcerskim zdrowym stylu życia	24
Przez żołądek do zdrowia	25
Skrzydlaty umysł.....	26
Sportowy przegląd.....	27
Zielnik harcerski.....	28
NATURA	30

Drzewo życzeń.....	31
Przyjaciel ptaków.....	32
Zaopiekuj się mną.....	33
Zielony raj.....	34
Czym są CZR, czyli Cele Zrównoważonego Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych?	36

INICJATYWA

Tropiąc zastępem miejsca, w których warto podjąć INICJATYWĘ, zastanówcie się, gdzie Wasza dobra wola i rzetelna praca przydadzą się najbardziej. Zaczniście od swojego najbliższego otoczenia – je znacie przecież najlepiej – ale jeśli nadarzy się okazja, zróbcie coś pożytecznego także dla dzieci i młodzieży z dalszych krańców świata.

Czas Bohaterów

Wprowadzenie: To ostatni dzwonek i ostatnie możliwości spotkania z osobami, które są świadkami historii. Niewiele już pozostało żyjących uczestników Powstania Warszawskiego, bohaterów Szarych Szeregów, Armii Krajowej, żołnierzy Armii Andersa, uczestników tajnych organizacji harcerskich i wojskowych, którzy walczyli z okupantem. Warto poznać ich historie i szerzyć pamięć o nich.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poszukajcie w swoim regionie organizacji, które zajmują się kombatantami i działaniami na ich rzecz. Po konsultacji z drużynowym nawiążcie kontakt i współpracę, zbadajcie i określcie potrzeby tych organizacji i samych kombatantów. Spróbujcie na nie odpowiedzieć. Podzielcie wszystkie zadania między członków zastępu.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Wykonując służbę na rzecz kombatantów, wspierając ich – rozmawiajcie z nimi. Może uda Wam się udokumentować coś, co będziecie w stanie przekazać innym jako świadectwo historii? Może po zrobieniu zakupów dla dawnej sanitariuszki wypijecie wspólnie herbatę, a ona opowie Wam o czasach swojej młodości? Może uda Wam się zrobić dokument, nakręcić relację, stworzyć audycję, gazetkę lub wystawę? Najważniejsze są: Wasz pomysł i realizacja.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po kilku zbiórkach, spotkaniach, po wyznaczonym przez Was okresie służby podsumujcie swoje działania. Jeśli udało Wam się zebrać relacje i stworzyć dokument, podzielcie się swoim dziełem z innymi w wybranej przez siebie formie. Niech jednak podsumowanie nie będzie finalem – może uda Wam się zarazić tą służbą innych harcerzy i inne środowiska?

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju: nie dotyczy

Moje wsparcie się liczy

Wprowadzenie: Każdy z nas dysponuje określonymi zasobami: czasem, zdolnościami, przedmiotami, które są naszą własnością. Sprawdźcie, jakie to uczucie, gdy te zasoby „pracują” dla dobra innych. Rozejrzyjcie się po okolicznych instytucjach i wykorzystajcie Wasze zdolności tam, gdzie są potrzebne.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zapoznajcie się z miejscami w Waszej okolicy, które wspierają drugiego człowieka lub naturę (schroniska dla zwierząt, jadłodajnie, domy dziecka, domy pomocy społecznej itp.). Odwiedźcie wybrane miejsca i porozmawiajcie z dyrekcją i pracownikami o tym, czym się zajmują, jak wygląda praca w takim miejscu i co daje. Dowiedzcie się, czy mają jakieś potrzeby, z którymi moglibyście im pomóc. Przemyslcie także dobrze, jakimi zasobami sami dysponujecie (jakie posiadacie umiejętności i możliwości działania).

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Spróbujcie pomóc. Zorganizujcie zbiórkę potrzebnych rzeczy dla tych miejsc po uprzednim sprawdzeniu, czego mogą potrzebować (warto poprosić drużynowego o pomoc przy tej części tropu). Poszukajcie u siebie, u swoich znajomych i rodziny najpotrzebniejszych rzeczy dla tego miejsca, spróbujcie przedstawić ten problem w szkole i tam też postarajcie się o wsparcie Waszego projektu, zorganizujcie akcję zarobkową na ten cel. Jeśli potrzeba jest inna (np. spacer z osobami starszymi), to na pewno jedynym problemem będzie znalezienie na to czasu. Być może trzeba będzie zorganizować dodatkowe zajęcia dla dzieci z domu dziecka? A kto zrobi lepsze zajęcia niż harcerze?

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

W poprzednim kroku na pewno udowodniliście, że harcerze mają wielkie serca. Jeśli możecie podsumować działanie z pracownikami miejsca, któremu pomagaliście, zróbcie to. Podsumujcie trop także w swoim gronie, na zbiórce zastępu. Porozmawiajcie o tym, co czuliście, gdy oddawaliście Wasze rzeczy, i o tym, jak można pomagać takim miejscom częściej niż raz do roku.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 17: Wzmocnienie środków wdrażania i ożywienie globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju

Zmień swoje otoczenie

Wprowadzenie: Nasze otoczenie to nasza wspólna odpowiedzialność. Czy wokół Was jest coś, co wymaga Waszej uwagi i działania? Jeśli nie wiecie, to na pewno odpowiedzi na to pytanie dostarczy Wam zwiad.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Czy wiecie, co chcielibyście zmienić na lepsze w swojej okolicy? Czy macie na to jakieś pomysły? Jeżeli nie, nic nie szkodzi! Stwórzcie ankietę z pytaniami na ten temat i zorganizujcie zwiad w najbliższym otoczeniu. Spytajcie napotkane osoby, o co chciałyby wzbogacić swoje miejsce zamieszkania. Zbierzcie i opracujcie wnioski z tego ankietowania i przedstawcie je na forum Waszej drużyny. Na ich podstawie zastanówcie się w zastępie, czy możecie zorganizować coś, co zadowoli nie tylko Was, lecz także mieszkańców. Opracujcie plan tego działania.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Sprawdźcie, czy Wasz lokalny urząd lub lokalne NGO nie planują w najbliższym roku akcji podobnej do Waszej. Może jesteście w stanie nawiązać współpracę z lokalnymi instytucjami publicznymi, stowarzyszeniami czy podmiotami gospodarczymi i działać w partnerstwie?

Przystąpcie do realizacji planu. Może warto zaangażować w Wasze działania również napotkanych w trakcie ankietowania mieszkańców okolicy, a także Waszych znajomych i rodzinę?

Może udokumentujecie akcję i przekażecie film/zdjęcia itp. lokalnym władzom, aby pomogły Wam w promocji? Może Wasza akcja przerodzi się w cykliczne i regularne działania? Najważniejsze są: Wasz pomysł i realizacja.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po kilku zbiórkach i spotkaniach, po wyznaczonym przez Was okresie służby podsumujcie swoje działania. Jeśli udało Wam się stworzyć relację (np. filmik lub serię zdjęć), podzielcie się swoim dziełem z pozostałymi członkami drużyny. A może istnieje szansa na włączenie ich w Wasze dalsze działania? Niech jednak podsumowanie nie będzie finałem – może uda Wam się zarazić tą służbą nie tylko innych harcerzy, lecz także okolicznych mieszkańców?

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

ZARADNOŚĆ

„Do odważnych świat należy!”, a któż mniej boi się wyzwań niż harcerki i harcerze? Podążając tropem ZARADNOŚCI, szybko się przekonacie, że świat pieniędzy nie dotyczy wyłącznie dorosłych.

Zobaczcie, jak już dziś możecie uczynić świat bardziej sprawiedliwym, a swoją zawodową przyszłość bardziej zrozumiałą.

Puszka szczęścia

Wprowadzenie: Żłom stalowy, aluminium, żeliwo, mosiądz, miedź, brązy, a także plastikowe zakrętki i stłuczka szklana to przykłady surowców, jakie można sprzedać w punkcie skupu. Czy myśleliście, ile nieużywanych skarbów tego typu można zamienić na gotówkę?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Po pierwsze – trzeba poszukać okazji do zamiany zwykłej blachy w piękne złotówki. W Waszym otoczeniu na pewno jest wiele niepotrzebnych przedmiotów i zbędnych sprzętów. Przeanalizujcie, ile surowców się marnuje, a mogłyby być odzyskane z pożytkiem dla Was i dla świata. Odwiedźcie skup złomu i sprawdźcie, co jest najbardziej opłacalne do zbierania i oddawania. Przeanalizujcie swoje możliwości oraz możliwości osób Was wspierających.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zorganizujcie akcję zbiórki złomu lub innych surowców. Do akcji włączcie drużynę, rodziców, szkołę, osiedle, dzielnicę. Nagłośnijcie akcję i zadbajcie o kontakt, aby każdy mógł Was szybko znaleźć i przekazać surowce. Przy wsparciu kogoś dorosłego zorganizujcie miejsce lub pojemnik (kontener) do magazynowania zbieranych surowców oraz transport. Przeanalizujcie koszty, które musicie ponieść, i planowany zarobek. Zastanówcie się, na co chcielibyście przeznaczyć zarobione pieniądze.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Najlepszym podsumowaniem Waszego działania będzie wspólna sprzedaż pozyskanych surowców. Zarobione w ten sposób pieniądze możecie wykorzystać na najbliższy wyjazd, zakup niezbędnego sprzętu turystycznego lub umundurowania. Możecie je także przeznaczyć na cele dobroczynne.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Ścieżki życia

Wprowadzenie: Czy zdarzyło Wam się ostatnimi czasy myśleć o swojej zawodowej przyszłości? Czy te pomysły pokrywają się z Waszymi marzeniami z dziecięcych lat? Sprawdźcie, co może mieć wpływ na Wasz przyszły zawód.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, gdzie jest najbliższy doradca zawodowy w Waszej okolicy. Przeprowadźcie z nim wywiad, by zapoznać się z jego pracą, zwróćcie uwagę na to, w jaki sposób działa. Spróbujcie popatrzeć na Wasze możliwości z innej perspektywy, przeanalizować swoje zainteresowania, hobby, fascynacje przedmiotami szkolnymi, sztuką czy sportem. Poszukajcie własnych ścieżek rozwoju. Sprawdźcie, jakie role pełnicie w grupie i co dobrego możecie dać innym. Warto także przeanalizować możliwości, jakie dają Wam szkoły średnie w Waszej okolicy – może uczyć ciekawego i przydatnego zawodu albo mają klasę o wyjątkowym profilu?

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zaproście doradcę zawodowego do Waszej klasy, szkoły. Przekonajcie kolegów i koleżanki, by spróbowali rozwiązać testy predyspozycji zawodowych i sprawdzili swoje możliwości. Pamiętajcie, by taki test wykonać samemu. Wraz ze szkolnym pedagogiem zorganizujcie w Waszej szkole dzień rozwoju osobistego i przedstawcie ciekawe możliwości, jakie daje Wasza miejscowość.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Niech każdy z Was wykona własną pracę dotyczącą dalszego rozwoju. Na podstawie informacji pozyskanych od doradcy zawodowego oraz ze szkół przeanalizujcie, w którą stronę chcielibyście w przyszłości podążać. Zorganizujcie zbiórkę zastępu, na której każdy z Was przedstawi swój wybór z odpowiednim podsumowaniem i uzasadnieniem. Poszukajcie plusów i minusów swoich wyborów.

Stużba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

ODKRYWANIE

O harcerkach i harcerzach mówi się, że zawsze chcą więcej wiedzieć, niż wiedzą, i umieć więcej, niż umieją. Czy tak jest także z Wami? Tropy dotyczące ODKRYWANIA wychodzą tej potrzebie naprzeciw: pozwalają przeprowadzać własne doświadczenia i eksperymenty oraz zgłębiać tajniki nauki i techniki.

Magia nauki

Wprowadzenie: Czy pasjonują Was chemiczne lub fizyczne eksperymenty i chcielibyście poznać od kuchni przyczyny tych widowiskowych zjawisk? Część z nich można zrobić we własnym domu - spróbujcie!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przeszukajcie dostępne źródła (np. książki w bibliotece, Internet) lub skorzystajcie z porad specjalisty (np. nauczyciel chemii lub fizyki) i znajdźcie kilka mniej lub bardziej zaawansowanych doświadczeń fizycznych/chemicznych lub sztuczek magicznych wykorzystujących zjawiska fizyczne/chemiczne. Niech każda osoba z zastępu wybierze po kilka takich, które będzie w stanie wykonać samodzielnie w domowych warunkach, i postara się zrozumieć, jakie mechanizmy stoją za tą „magią”. Sprawdźcie, czy w Waszej szkole działa kółko zainteresowań chemicznych lub fizycznych, które mogłoby Wam pomóc w wymyślaniu eksperymentów. Pamiętajcie o tym, aby wszystko przygotowywać i realizować w bezpieczny sposób, a pierwsze próby wykonywać pod opieką kogoś dorosłego.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Poszukajcie otwartych wykładów i pokazów fizycznych lub chemicznych realizowanych na uczelniach wyższych (czasem takie wykłady są realizowane dla osób spoza uczelni, aby zachęcić je do wybrania konkretnych kierunków studiów) lub weźcie udział w odwiedzinach w wybranym przez siebie centrum nauki (jak np. Centrum Nauki Kopernik). Możecie zorganizować wycieczkę do pobliskiej instytucji, ale także zorganizować wyjazd w bardziej odległy zakątek Polski. Wszystko to w porozumieniu z rodzicami i drużynowym. Dobrym tropem może być także szkolne kółko fizyczne lub chemiczne. Ważne, aby aktywnie wziąć udział w wybranej formie zdobywania wiedzy i wzbogacić swój zasób „magicznych sztuczek”. Zorganizujcie potem zbiórkę zastępu, na której wspólnie przeprowadzicie doświadczenia sprawdzone wcześniej samodzielnie w domu.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Przygotujcie pokaz „magiczny” złożony z najlepszych Waszym zdaniem doświadczeń i zrealizujcie go w klasie (po ustaleniu z nauczycielami) lub w drużynie podczas specjalnej zbiórki. Pokaz musi być tak przygotowany, żeby zachęcić inne osoby do powtórzenia Waszej drogi, czyli nie tylko zachwytu, lecz także do zgłębienia prawideł nauki, którym towarzyszą tak atrakcyjne efekty. Możecie przygotować grę terenową lub fabularną na ten temat.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Nauka uczenia się

Wprowadzenie: Choć nie każdy o tym wie, uczenia się także trzeba się nauczyć. Istnieje wiele różnych sposobów efektywnego przyswajania wiedzy. Skorzystajcie z okazji, aby znaleźć najlepszy dla siebie.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Istnieje wiele różnych sposobów efektywnego przyswajania wiedzy: od regularnych powtórek i wzajemnego odpytywania po systemy kolorowych notatek i mnemotechniki. A co mówi na ten temat świat nauki? Dowiedzcie się jak najwięcej o sposobach uczenia się i ich skuteczności. Zaczniście od burzy mózgów, ale nie zapomnijcie poszukać dalszych informacji na ten temat, dbając o rzetelność źródeł wiedzy. Bogatym źródłem wiedzy o sposobach uczenia się jest książka Radostawa Kotarskiego „Włam się do mózgu”.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Niech każdy z Was wybierze optymalny dla siebie sposób uczenia się i stosuje go przynajmniej przez 2 tygodnie. Po tym czasie wymieńcie się spostrzeżeniami i wprowadźcie ewentualne modyfikacje. Spróbujcie porównać wybrane techniki – czy któraś z nich okazała się skuteczniejsza niż inne? Kolejnym krokiem będzie podzielenie się swoją wiedzą z innymi. Wybierzcie przedmiot szkolny, w którym odnosicie największe sukcesy, i zaproponujcie darmowe korepetycje innym uczniom. Mogą to być Wasi rówieśnicy lub młodsze dzieci uczęszczające do szkolnej świetlicy. Ważne jest, aby z Waszą pomocą przeszli przynajmniej jeden pełny cykl nauki: od rozpoczęcia działu po sprawdzian. Poza własną wiedzą z danego przedmiotu przekazcie także swoje nowe wiadomości o efektywnym uczeniu się.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Sprawdźcie wokół siebie, czy ktoś nie prowadzi darmowych warsztatów z technik uczenia się, abyście mogli jeszcze bardziej poszerzyć swoją wiedzę. Podsumujcie swoje działanie na forum drużyny, przedstawiając zarówno osobiste osiągnięcia, jak i efekty Waszej pomocy innym. Może kolejni członkowie drużyny skorzystają z tego, czego się dowiedzieliście, a nawet przeprowadzą podobną akcję? Pokażcie im, dlaczego warto, np. organizując wszechnicę.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Naukowy zawrót głowy

Wprowadzenie: Czy wiecie, czym różni się naukowiec od osób wykonujących inne zawody? Nie chodzi wcale o wyższy poziom inteligencji czy nawet o większą wiedzę specjalistyczną, ale o sposób pozyskiwania wiedzy o świecie. Odkryjcie trop „Naukowy zawrót głowy” i dajcie się zaskoczyć ciekawostkami naukowymi!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, w jaki sposób przedstawiciele różnych nauk weryfikują swoje hipotezy oraz czym jest metodologia.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Po zapoznaniu się z różnorodnością naukowych dociekań poszczególnych dyscyplin wybierzcie zagadnienie, na które chcecie spojrzeć z naukowej perspektywy. Może będzie to transplantologia, podbój kosmosu, problem zmian klimatu, a może zagrożenia związane z klonowaniem organizmów? Warto wybrać zagadnienie, wokół którego krąży w społeczeństwie wiele mitów. Dowiedzcie się o nim jak najwięcej, starannie wybierając źródła swojej wiedzy. Zorganizujcie w drużynie dyskusję lub sąd nad problemem na dany temat. Zadbajcie o rzetelne przygotowanie merytoryczne, korzystajcie z wiarygodnych źródeł. Zaproście do rozmowy eksperta w danej dziedzinie.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Pozyskaną w naukowy sposób wiedzę wykorzystajcie do edukowania innych. Może zorganizujcie dla Waszych szkolnych kolegów spotkanie z naukowcem? Przygotujcie ulotkę cytującą zweryfikowane źródła? A może nagracie krótki film i rozpropagujecie go w internecie lub przygotujecie audycję do szkolnego radia? Na każdym kroku podkreślajcie, jak ważne jest, aby budować swoją wizję świata w oparciu o rzetelną wiedzę.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

BRATERSTWO

Jak wiemy, „Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza”. Tropy BRATERSTWA są poświęcone rozwijaniu pozytywnej postawy wobec innych osób. Poznawajcie także ludzi, którzy różnią się od Was, np. wiekiem, narodowością czy poglądami. Może niektórzy z nich są z jakiegoś powodu dyskryminowani. Poznajcie ich, zaakceptujcie ich inność, a jeśli będzie trzeba – udzielcie wsparcia najlepiej, jak potraficie!

Każdy inny, a jednak taki sam

Wprowadzenie: Ludzie różnią się od siebie, ale każdy jest wartościowy i należy mu się szacunek. Niestety niekiedy jest nam trudno zgodzić się z tym twierdzeniem, a jeszcze trudniej żyć z nim w zgodzie. Wykonajcie wysiłek w pracy nad sobą, bo jeśli Wy będziecie lepsi, świat będzie lepszy. Pociągnijcie swoim przykładem innych.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przeprowadźcie zbiórkę na temat dyskryminacji i odtrącenia przez otoczenie. Skorzystajcie z pomocy i doświadczenia lokalnych instytucji, które zajmują się przeciwdziałaniem wykluczeniu. Pomoże Wam to przygotować się do rozmowy we własnym gronie, a także do nawiązania kontaktu z osobami dyskryminowanymi. Poszukajcie w swoim lokalnym środowisku osób, które mogą czuć się wykluczone przez środowisko (np. osoby z niepełnosprawnościami, chore, otyłe, ubogie, innego wyznania czy koloru skóry). Zaprosicie taką osobę na zbiórkę i dowiedźcie się więcej o jej życiu. Pokażcie jej, co Was interesuje i czym się zajmujecie. Następnie zastanówcie się, co możecie zrobić, by wesprzeć taką osobę.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Aby pomóc takiej osobie (osobom), zorganizujcie dzień tolerancji w szkole, biwak dla Waszej drużyny, spotkanie lub inscenizację w Młodzieżowym Domu Kultury. Pokażcie, że mimo różnic między nami każdy jest wartościowy i należy mu się szacunek.

W związku z delikatnym tematem tropu zastęp powinien być w stałym kontakcie z drużynowym oraz specjalistą, np. pedagogiem szkolnym. Dzięki temu działania nie zostaną sphycone.

Pomocne mogą być materiały programowe: <http://cbp.zhp.pl/propozycje/kazdy-inny-wszyscy-rowni/>, <http://cbp.zhp.pl/propozycje/mowa-nienawisci-konspekty-dla-kazdej-metodyki/>.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Na zbiórce podsumujcie Wasze działania i zastanówcie się, czy Waszym zdaniem to, co zrobiliście, jest wystarczające, by ludzie nauczyli się nie dyskryminować innych z powodu ich inności. Czy udało Wam się zmienić także Wasze nastawienie (np. pokonać lęk przed podejmowaniem aktywności, które mogłyby być wyśmiane)? Pomyślcie, co jeszcze możecie zrobić, aby inność nie kojarzyła się Wam i Waszym rówieśnikom z czymś złym.

Służba: NIE

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 5: Osiąganie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowa na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

Świat z perspektywy niepełnosprawnych

Wprowadzenie: Czy zastanawialiście się nad tym, jak wygląda zwykły dzień osób z trwałą lub okresową niesprawnością? Spróbujcie wejść w buty osób z niepełnosprawnościami i uwrażliwić innych na ich codzienne problemy.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Czy znacie rodzaje niepełnosprawności? Warto dowiedzieć się więcej, szczególnie że nie każdy rodzaj niepełnosprawności widać gołym okiem, co nie znaczy, że życie z nią jest mniej dotkliwe. Sprawdźcie, czy w Waszej okolicy działa NGO zajmujące się osobami z niepełnosprawnościami – dzięki temu łatwiej Wam będzie nawiązać z nimi kontakt.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Spotkajcie się z kimś, kto opowie Wam o tym, jak wygląda jego życie z niepełnosprawnością i jakie są jego największe bolączki. Postarajcie się doświadczyć choćby przez kilka godzin podobnych ograniczeń, np. odwiedzając tzw. niewidzialny dom lub poruszając się przy pomocy wózka inwalidzkiego czy o kulach do ośrodka zdrowia, urzędu miasta itp. Wspólnie zastanówcie się, czy jest coś, co możecie zrobić, aby ułatwić osobom z niepełnosprawnościami codzienne funkcjonowanie, a potem zabierzcie się do dzieła.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czego dowiedzieliście się podczas tego tropu? Czy lepiej rozumiecie warunki życia osób z niepełnosprawnościami? Czy udało Wam się zrobić coś pożytecznego? A może uważacie, że można działać jeszcze więcej, i chcecie kontynuować swoje przedsięwzięcie? Zachęćcie do pomocy także inne osoby z Waszej drużyny. Możecie na przykład zorganizować zajęcia lub stoisko podczas harcerskiego festynu, gdzie inni również będą mogli doświadczyć danej niepełnosprawności, albo happening w swojej szkole lub parafii.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Zero hejtu

Wprowadzenie: Niestety hejt i mowa nienawiści, mimo że wymyślone przez dorosłych, przenikają często także do świata dzieci i młodzieży. Spróbujcie zminimalizować te negatywne zjawiska.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, czym jest mowa nienawiści. Rozejrzyjcie się w swoim wirtualnym otoczeniu – poszukajcie miejsc, gdzie hejt jest wszechobecny, i zobaczcie, jaki ma charakter. Pomyślcie, jak dużo osób go doświadcza i jak bardzo to może niszczyć czyjeś życie. Spotkajcie się z psychologiem/ pedagogiem z Waszej szkoły i porozmawiajcie o tym, jak radzić sobie z nienawiścią i mówić o niej, a szczególnie w internecie. Sprawdźcie, jak z hejtem radzą sobie platformy, na których najczęściej on występuje. Podzielcie się swoimi obserwacjami podczas dyskusji w zastępie. Możecie stworzyć mapę myśli, aby zobrazować to, czego się dowiedzieliście.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zorganizujcie akcję „Zero hejtu”. Wymyślcie, w jaki sposób przekonacie młodych ludzi, by ograniczyli mowę nienawiści w internecie. Stwórzcie motywatory (odwrotność demotywatorów), filmiki lub zdjęcia, które będą zachęcały do pozytywnego widzenia świata. Stwórzcie grupę, stronę, blog lub wydarzenie mające na celu pokazanie alternatyw dla mowy nienawiści. Zorganizujcie happening lub warsztaty uczące reagowania na hejt. Na koniec, jeśli pozytywna część kampanii nie zadziała w wymarzonym przez Was stopniu, warto zgłaszać przejawy mowy nienawiści w internecie przez specjalną stronę HejtStop: <http://hejtstop.pl/>.

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po skończeniu działań w ramach tropu przejrzyjcie miejsca, do których je kierowaliście, i zobaczcie, czy zmieniły się one dzięki Wam. Zorganizujcie zbiórkę podsumowującą Waszą akcję. Warto też przygotować prezentację pokazującą, co stworzyliście. Możecie też przygotować reportaż filmowy prezentujący całą akcję.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 5: Osiąganie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowa na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

OJCZYZNA

Tropienie OJCZYZNY ma wiele znaczeń. Możecie dowiedzieć się więcej o naszej historii i jej bohaterach, doświadczyć bliskiego spotkania z polską muzyką, malarstwem czy filmem, a także na własne oczy zobaczyć najpiękniejsze zabytki. Pokażcie, że nie o Was mówi przysłowie: „Cudze chwalicie, swego nie znacie”.

Lokalny przewodnik po Małej Ojczyźnie

Wprowadzenie: Czy w Waszym mieście/gminie mieszkał ktoś sławny? A może w pobliżu znajduje się miejsce ważnej bitwy albo innych ciekawych wydarzeń historycznych? Może macie jakieś budynki wpisane do rejestru zabytków albo ciekawe legendy? Na pewno warto się tym zainteresować i podzielić z innymi zdobytą wiedzą.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Po konsultacji z drużynowym przeprowadźcie zwiad terenowy: popytajcie miejscowych nauczycieli lub pasjonatów historii, odwiedźcie bibliotekę, dom sołtysa czy urząd miasta/gminy. Poszukajcie ciekawostek związanych z Waszym miejscem zamieszkania.

2. **Zróbcie** – wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Wybierzcie najbardziej ciekawiące Was rzeczy i dowiedzcie się o nich jak najwięcej. Nawiążcie współpracę z historykiem i lokalnymi mediami – regionalną stacją TV, radiową, gazetą, stroną internetową, fanpage'em miejscowości. Jeżeli mieszkacie w dużym mieście, pamiętajcie, że mogą to być media związane z dzielnicą, a nawet osiedlem. Zaplanujcie i zorganizujcie akcję popularyzacyjną – grę miejską, wystawę tematyczną, spotkanie z ważną osobistością. Niech te propozycje będą otwarte dla społeczności lokalnej. A może macie w swojej okolicy jakieś szlaki turystyczne wymagające odświeżenia oznaczeń albo właśnie takich szlaków brakuje? Może znajdziecie szczególnie atrakcyjne walory przyrodnicze, które potrzebują oczyszczenia z zalegających śmieci?

3. **Podsumujcie** – oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy miał swój wkład w ich realizację, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Omówcie wnioski z drużyną. Stwórzcie i prześlijcie do lokalnej gazety lub mediów społecznościowych materiał podsumowujący wasze działania, np. fotoreportaż, filmik, komiks. Możecie też zrobić makietę, którą później sfotografujecie.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju: nie dotyczy

Piękne polskie miasta

Wprowadzenie: Czy spacerowaliście Aleją Sław w Kielcach, zastanawiając się nad waszymi autorytetami? A może wiecie, jak powstawały animacje w SE-Ma-Forze w Łodzi? W waszej okolicy zapewne także znajduje się miasto z ciekawą, lecz mało znaną atrakcją/historią - wyruszcie na poszukiwania!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Czy słyszeliście kiedyś jak trykają koziołki w Poznaniu? Wiecie, ile jest krasnali we Wrocławiu? Czy kosztowaliście kiedyś cebularza w Lublinie? Próbowaliście nauczyć się kilku słów w języku esperanto w Białymstoku? Próbowaliście kiedyś zrobić samodzielnie piernika w Toruniu? Zastanówcie się, tajemnice którego z polskich miast chcielibyście zgłębić, które z nich obejrzeć? Podzielcie się zadaniami podczas przygotowywania wycieczki: organizacji transportu, wyżywienia, trasy zwiedzania, atrakcji. Oczywiście na wycieczkę należy wybrać się z pełnoletnim opiekunem.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Razem z pełnoletnim opiekunem pojedźcie do wybranego przez was miejsca. Zróbcie tam zwiad, poznajcie historię, znaczenie nazwy, lokalne legendy. Odwiedźcie najciekawsze atrakcje, poszukajcie budynków wpisanych do rejestru zabytków. Koniecznie znajdźcie drużynę działającą na tym terenie i zaaranżujcie wspólną zbiórkę, na której wymienicie się doświadczeniami!

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Pochwalcie się w mediach społecznościowych, czym zachwyciło was dane miasto, czemu jesteście dumni z piękna naszej Ojczyzny. Zaprezentujcie odkryte miejsce w swoim otoczeniu! Możecie zrobić to w formie makiety wyeksponowanej w szkole, wystawy fotografii, projekcji nakręconego przez was reportażu. Niech Wasza relacja będzie jak najbardziej wyjątkowa, rozpowszechnijcie ją w drużynie, wśród znajomych, rodziców. Podsumujcie kwestie organizacyjne i wyciągnijcie wnioski. Czy historia miejsca, które odwiedziliście, wzbudziła w was jakieś refleksje? Czy zapoznani harcerze nauczyli was czegoś nowego?

Służba: NIE

Cele Zrównoważonego Rozwoju: nie dotyczy

CZŁOWIEK

Wszyscy wiemy, że w zdrowym ciele zdrowy duch, ale czy równie dobrze wiemy co robić, żeby każda drużyna i drużyna byli zdrowi? Na tropie CZŁOWIEKA będziecie mieli okazję zasmakować różnych rzeczy dodających sił ciału: ruchu, odpoczynku, odpowiedniego jedzenia, a nawet wody i mydła.

Piknik o harcerskim zdrowym stylu życia

Wprowadzenie: Człowiek jest tym, co je. Jeśli zgadzacie się z tym zdaniem, to może będziecie chcieli zainwestować swój czas i zdolności, aby przekonać do tego sposobu myślenia innych.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Człowiek jest tym co je – czy zgadzacie się z tym zdaniem? Aby odpowiedzieć sobie na to pytanie, zorganizujcie spotkanie z dietetykiem w formie warsztatów na temat zdrowego odżywiania (jeśli w waszej miejscowości trudno o takiego specjalistę skorzystajcie z możliwości wideokonferencji przez telefon lub komputer). Poznajcie konsekwencje niezdrowego trybu życia dla organizmu i przeanalizujcie własne nawyki żywieniowe (np. przez prowadzenie dzienniczka).

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Przygotujcie harcerski piknik o zdrowym stylu życia, propagujący prawidłowe żywienie i aktywność fizyczną. Na pikniku możecie wykorzystać takie atrakcje jak zdrowe przekąski z ogniska wymyślone przez każdego członka zastępu czy turniej sportów dawnych (np. zawody w palanta). Możecie też przygotować stanowiska na temat niezdrowej żywności, wykorzystując ciekawostki znalezione w internecie, jak na przykład: co dzieje się z zupką chińską w moim brzuchu, ile cukru zawierają popularne napoje, jak nadmiar cukru wpływa na moje ciało. Pamiętajcie, by wcześniej przeanalizować znalezione informacje pod kątem ich wiarygodności - internet jest nie tylko kopalnią wiedzy, ale i fake newsów.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumujcie waszą pracę na forum drużyny oraz pozostawcie stworzone materiały i plansze w ramach wystawy w harcówce czy w gablocie szkolnej/świetlicowej. Zastanówcie się, czy zdobywanie tego tropu spowodowało zmiany w waszym sposobie odżywiania.

Stużba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 2: Eliminacja głodu, osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego odżywiania oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Przez żołądek do zdrowia

Wprowadzenie: Spróbujcie odpowiedzieć sobie na pytanie, co jada się na biwakach i wyjazdach. Czy jecie zdrowo, czy – korzystając z okazji – opychacie się chipsami i chińskimi zupkami? A jak wygląda wasza codzienna dieta? Może czas coś zmienić?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poszukajcie pośród rodziców, instruktorów i znajomych dietetyka lub innej osoby zajmującej się tematem żywienia np. pediatry, który pomoże wam w kolejnych krokach. Jeśli nie macie nikogo takiego w swoim otoczeniu, pamiętajcie, że internet może wam pomóc w kontakcie ze specjalistą z innej miejscowości, a nawet państwa.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Niech każdy z was przeanalizuje swoją codzienną dietę. Przez dwa tygodnie zapisujcie co, w jakiej ilości i kiedy jecie. Po konsultacji z drużynowym, spotkajcie się z dietetykiem lub innym specjalistą, z którym podzielicie się swoimi spostrzeżeniami i doświadczeniami (warto przy okazji przeanalizować też wyjazdowe nawyki żywieniowe). Znajdźcie dania, które będą jednocześnie szybkie do przygotowania, niewymagające wiele czasu i trudnych do zdobycia produktów. Pod okiem specjalisty wypróbujcie kilka z tych przepisów. Weźcie pod uwagę także osoby ze specjalnymi potrzebami (np. nietolerancją laktozy czy glutenu, wegetarian lub wegan) i dopilnujcie, aby i dla nich mieć przewidziane propozycje.

Podczas organizacji najbliższego biwaku lub wypadu drużyny zadbajcie o wspólne posiłki w duchu sprawdzonych przez Was przepisów. Zadbajcie nie tylko o jedzenie (w tym przyjazne środowisku zakupy), ale także sposób podania, pamiętajcie o wszystkich zasadach higieny. Jeśli w najbliższym czasie nie będzie organizowany żaden wypad – zaproponujcie zbiórkę kulinarną, na której wspólnie z drużyną przygotujecie wyśmienitą kolację.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Przełączcie zdobytą wiedzę reszcie drużyny podczas zbiórki. Możecie przygotować drużynowe książki z przepisami do realizacji na biwakach. Ważne informacje na temat żywienia możecie przedstawić w formie plakatu, komiksu lub infografiki, która zawiśnie w harcówce.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 2: Eliminacja głodu, osiąganie bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego odżywiania oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Skrzydlaty umysł

Wprowadzenie: Odpoczywaj mądrze - nie oznacza leżenia i odkładania książek na półkę. Stwórzcie skrzydła, by wasze umysły też mogły odpocząć.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poobserwujcie, jak ludzie odpoczywają, a jak wy lubicie odpoczywać i porozmawiajcie o tym. Zaplanujcie strefę odpoczynku i koncentracji w harcówce/na biwaku/obozie – uwzględniając wasze potrzeby.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Obejrzyj filmiki o tym, jak ludzie odpoczywają – czym/kim się otaczają. Co jest dla nich ważne. Porozmawiaj z zastępem o zauważonych prawidłowościach – jakie najczęściej się powtarzały i dlaczego. Zorganizuj burzę mózgów: Czym jest dla was odpoczynek? Jakie warunki muszą zostać spełnione, abyście czuli się wypoczęci? Zastanówcie się, czym może być skrzydlaty umysł?
- Zapoznaj się z materiałami popularno-naukowymi dotyczącymi form relaksacji, tego jak odpoczywa mózg, a jak ciało, czym jest *floating*, jak zmysły człowieka wpływają na koncentrację i odpoczynek itp. Zebrane informacje wykorzystaj podczas tworzenia strefy odpoczynku i koncentracji w harcówce/na biwaku/obozie.
- Stwórz samodzielnie nowe narzędzia: jedno do relaksacji i jedno do koncentracji a następnie wykorzystaj je w strefie wypoczynku. Sprawdź w praktyce, czy będą przynosiły zamierzony efekt.
- Poznaj po 3 różne techniki relaksacji ciała i umysłu. Przeprowadź je w ramach spotkań w strefie wypoczynku.
- Przeprowadź zbiórkę dotyczącą potrzeby odpoczynku i problemu koncentracji wśród młodych osób. Zaprezentuj różne podejścia kulturowe do tematu odpoczynku, np. w Japonii, Norwegii i Polsce np. w formie quizu.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się, który zmysł jest dla was kluczowy podczas relaksacji, a który podczas koncentracji? Czy udało Wam się stworzyć nową przestrzeń, w której wszyscy w drużynie są w stanie odpoczywać i czuć się dobrze? Nagrajcie filmik, który przedstawi waszą strefę odpoczynku i koncentracji – jak ona powstawała, jak wyglądają nowe narzędzia/przedmioty, jakie macie zdanie na temat potrzeby odpoczynku? Filmik udostępnijcie drużynie z innego hufca/chorągwi – w

ramach inspiracji bądź wymiany na temat stworzenia oraz potrzeby strefy odpoczynku i relaksacji w środowisku harcerskim. O pomoc w kontakcie z inną jednostką poproście drużynowego.

Służba: NIE

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Sportowy przegląd

Wprowadzenie: Czy zastanawialiście się kiedyś, na czym polega curling? Czy mieliście ochotę wziąć udział w treningu karate? Czy informacja o biegach ekstremalnych przyspiesza obieg krwi w Waszych żyłach? Czy chcielibyście wyskoczyć w powietrze niczym Małysz? Czy uważacie swoje marzenia za nierealne? Zobaczcie, że przy odrobinie wysiłku są w zasięgu ręki!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zbadajcie swoje własne sportowe marzenia, opowiedzcie sobie wzajemnie o waszych planach, zamiarach i chęciach. Podejmijcie wyzwanie kilku zbiórek przeglądu sportowego, w ramach którego poznacie kilka dyscyplin sportowych (warto spróbować także tych mniej popularnych jak: rugby w wersji soft, nożna siatkówka, bike polo, waterpolo czy nawet wersja quidditcha dla mugoli).

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Weźcie udział w wybranych treningach, poszukajcie szerokiej możliwości nawiązania współpracy z klubami sportowymi lub indywidualnymi sportowcami, nauczycielami WF, trenerami lub lokalnymi pasjonatami (poszukajcie także wśród swoich rodziców). Pamiętajcie, by podczas treningu był z wami pełnoletni opiekun. Skorzystajcie z każdej możliwości, a każde działanie uwiecznijcie w wybranej przez siebie formie.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Zbierzcie wszystkie swoje wrażenia, podzielcie się nimi na forum drużyny i rodziców. Wykorzystajcie do tego różne formy: film, wystawę fotografii, a także bardziej angażujące takie jak olimpiada sportowa. Pokażcie, z czym mieliście największe problemy, co Wam dało najwięcej radości, co byście chcieli kontynuować indywidualnie lub grupowo. Może któryś sport tak was zainteresował, że

chcielibyście zorganizować trening dla kolegów i koleżanek ze szkoły? Oceńcie udział w projekcie całego zastępu i poszczególnych członków.

Służba: NIE

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Zielnik harcerski

Wprowadzenie: Czy wiecie, że zioła mogą leczyć? Znacie jakieś przykłady roślin wykorzystywanych w medycynie? Jeśli interesuje was ziołolecznictwo, ten trop jest dla was.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Bardzo wiele pospolicie występujących ziół można z powodzeniem wykorzystywać jako wsparcie leczenia drobnych schorzeń takich jak problemy gastryczne, wzmacnianie odporności czy nawet leczenie trądziku! Gatunkami bardzo łatwymi do rozpoznania i bezpiecznymi w użyciu są np. wierzbowka kiprzyca (herbata), mięta pieprzowa, kwiaty mniszka czy pędy sosny (syrop), owoce jałowca (przyprawa), dzika róża/głóg (dżemy, dodatek do herbat), itp. Są też takie, których nie powinno się przyjmować bez konsultacji z lekarzem. Poszukajcie w dostępnych źródłach informacji o ziołach naszych łąk i lasów: jak wyglądają, kiedy się je zbiera, jak przygotowuje się je do użytku i do czego można je wykorzystać. Możecie też nawiązać kontakt ze specjalistą np. fitoterapeutą. Przydatnymi merytorycznie materiałami są strona oraz książka Łukasza Łuczaja (np. Dzika Kuchnia). Inspiracji szukajcie m.in. tu: <https://www.franciszkanie.pl/artykuly/franciszkanski-zielarz>, http://www.prometeusze.pl/artykuly_ziola/, <http://cbp.zhp.pl/poradniki/harcierz-w-lesie/>.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Po konsultacji z drużynowym wybierzcie się na zwiad w poszukiwaniu ziół w waszej okolicy lub załóżcie swój własny ogród zielarski. Zorganizujcie zajęcia/grę nt. zielarstwa na biwaku drużyny. Jeżeli znalezione w trakcie planowania informacje okażą się niewystarczające, znajdźcie w swoim środowisku zaprzyjaźnionego farmaceutę specjalizującego się w ziołolecznictwie lub zielarza, który wam pomoże. Możecie wybrać się z przygotowanymi zajęciami do Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub Domu Pomocy Społecznej, jeżeli wasze środowisko współpracuje z takimi instytucjami.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Zastanówcie się, czy zioła mogą zastąpić leki syntetyczne? Skąd czerpać wiarygodną wiedzę na temat ziołolecznictwa? Czy wszystkie zioła są w pełni bezpieczne i można je bez przeszkód łączyć np. z lekami? Omówcie wnioski na forum drużyny - możecie przygotować infografikę lub gazetkę, która wam w tym pomoże.

Służba: NIE

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 2: Eliminacja głodu, osiąganie bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego odżywiania oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

NATURA

Tropienie NATURY to ulubione zajęcie niejednej harcerki i niejednego harcerza. Świat przyrody pełen jest niezwykłych tajemnic i naturalnych skarbów czekających tylko na wprawnych obserwatorów. Jednak to, co żyje w wodzie, na ziemi i w powietrzu potrzebuje nie tylko naszego zachwytu, ale i ochrony. Nie ma czasu do stracenia - do dzieła!

Drzewo życzeń

Wprowadzenie: Czy zastanawialiście się kiedyś, jakie kryteria musi spełnić drzewo, aby zostać pomnikiem przyrody? Wiedzieliście, że takie miano mogą uzyskać także aleje, głązy, skałki czy wodospady? Czujecie się zaintrygowani? Jeśli tak – to trop dla was.

4. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, jak wygląda ustanawianie pomników przyrody w Polsce i jakie formalności muszą być spełnione (warto pamiętać, że pomnikami przyrody mogą być nie tylko drzewa, ale także np. aleje, głązy, skałki, wodospady). Po konsultacji z drużynowym zajrzyjcie do zaprzyjaźnionej leśniczówki lub umówcie się na wizytę w nadleśnictwie. Odwiedźcie również gminne i miejskie urzędy i ich komórki zajmujące się ochroną przyrody. Nawiążcie kontakt z Ligą Ochrony Przyrody lub lokalnymi naukowcami prowadzącymi badania na tych terenach (pierwszym punktem szukania kontaktu może być strona społeczności naukowej „Nauka dla przyrody”).

1. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Wykonajcie zwiad po waszej okolicy. Według wcześniej pozyskanych wskazówek poszukajcie drzew, które są już pomnikami przyrody i są odpowiednio oznaczone, a także drzew, które według Was powinny stać się takimi pomnikami. Wykonajcie pomiary (przy użyciu odpowiednich narzędzi i technik, które możecie poznać z pomocą leśnika, specjalnej aplikacji lub programu komputerowego np. Globe Observer), a następnie stwórzcie rysopisy oraz mapy położenia.

Swoje wnioski w zakresie pomysłów na nowy pomnik (jeśli takie macie) przekazcie odpowiednim służbom. Być może uda Wam się otoczyć taką opieką konkretne, wybrane przez siebie drzewo. Jeśli zauważyliście, że jakiś pomnik przyrody jest zaniedbany – poinformujcie odpowiednie jednostki, aby mogły temu zaradzić.

2. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumujcie w zastępie wykonane zadania. Podzielcie się zdobytą wiedzą i osiągnięciami ze swoją drużyną, szczerem, hufcem – zróbcie to w ciekawej formie. Może zorganizujecie dla harcerzy grę, która pokaże im pomniki przyrody w waszym mieście? Może chcecie napisać artykuł do hufcowej gazety, stworzyć wystawę fotografii lub makietę, którą ustawicie w budynku użyteczności publicznej? Dajcie się ponieść wyobraźni!

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Przyjaciel ptaków

Wprowadzenie: Nie trzeba być ornitologiem, aby być przyjacielem ptaków. Sprawdźcie, co dobrego możecie zrobić na ich rzecz w swoim środowisku działania.

5. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, jakie ptaki żyją w Waszej okolicy. Po konsultacji z drużynowym wybierzcie się na zwiad do lasu, parku. Obserwujcie ptaki, rozpoznajcie je. Zastanówcie się, w jaki sposób możecie im pomóc? Może któremuś z gatunków grozi wyginięcie? A może zaobserwujecie domowego pupila, który uciekł właścicielowi? Może znajdziecie pisklę, które wypadło z gniazda? Zastanówcie się, w jaki sposób możecie im pomóc (dla przykładu w przeważającej ilości wypadków podlotów nie należy dotykać, ani na siłę „ratować”). Dowiedzcie się, czym żywią się ptaki w naturalnym środowisku, a czym te hodowlane. Zastanawialiście się, dlaczego niektóre ptaki są obrączkowane?

1. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Znajdźcie instytucję zajmującą się dzikim ptactwem (np. Liga Ochrony Przyrody, Ekostaż, Towarzystwo Ochrony Ptaków), nawiążcie z nimi współpracę i pomóżcie na tyle, na ile jest to możliwe. Włączcie się w akcję liczenia ptaków migrujących lub obrączkowania. Nagrajcie spotkane ptaki, ich odgłosy i zmontujcie z tego materiał edukacyjny (skorzystajcie przy tym z fachowej wiedzy np. wielkiego atlasu ptaków lub aplikacji do rozpoznawania głosów BirdNet).

Zbierzcie potrzebny materiał do stworzenia budek lęgowych (zadbajcie o zbadanie potrzeb i montaż budek odpowiednich rozmiarów dla konkretnych gatunków ptaków) lub poideł. W porozumieniu z nadleśnictwem umieśćcie je w miejscach, które zostaną wam wskazane. Zwróćcie uwagę na problem wycinki drzew dziuplastych i zgłoście ten proceder do odpowiednich służb (zgłoszenie przestępstwa na policję oraz skarga na działania nadleśnictwa do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska). Ważne są także działania w przestrzeni miejskiej/wiejskiej, w sąsiedztwie siedzib ludzkich (np. problemem jest niszczenie miejsc lęgowych ptaków w miastach).

2. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Pokażcie innym, jak można pomagać ptakom. Zaprezentujcie młodszym kolegom materiał edukacyjny, zorganizujcie grę terenową lub imprezę na orientację, podczas której pokażecie, gdzie są budki lęgowe. Zorganizujcie w drużynie kominek tematyczny poświęcony temu zagadnieniu. Zachęćcie innych do działań na rzecz ptaków w waszej okolicy. Zastanówcie się, czy takie działania przyniosły wam satysfakcję; może zachęci to was do pomocy innym zwierzętom?

Stużba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Zaopiekuj się mną

Wprowadzenie: Podobno charakter człowieka można poznać po tym, jak traktuje zwierzęta. Harcerzy zaś dodatkowo po tym, że w obliczu ważnych kwestii podejmują aktywne działania. Weźcie zwierzęta waszej lokalnej społeczności w skrojoną dla nich na miarę opiekę.

5. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

W Waszym otoczeniu na pewno działa jakieś schronisko dla zwierząt, dla psów, dla kotów, dla królików. Zajrzyjcie do niego i popytajcie, jakiej pomocy potrzebują.

1. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Na podstawie zasygnalizowanych potrzeb – zorganizujcie swoje działanie. Jeśli potrzebą jest brak karmy czy innych materiałów – możecie zorganizować akcję zarobkową lub zbiórkę niezbędnych przedmiotów. Jeśli potrzebą jest przyjaźń ze zwierzętami i wyprowadzanie ich na spacer – być może uda Wam się zaangażować lub też zrobić akcję nagłaśniającą i zachęcającą do zostania wolontariuszem schroniska? A może wspólnie z pracownikami ośrodka uznacie, że najpotrzebniejsze byłoby uświadomienie społeczności lokalnej problemu porzucania zwierząt i przeprowadzenie kampanii informacyjnej pod hasłem „Zwierzę to nie zabawka”?

Wykorzystajcie swoje działanie także po to, aby więcej dowiedzieć się o właściwych formach opieki nad poszczególnymi zwierzętami.

2. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Zorganizujcie dla drużyny zbiórkę o potrzebach zwierząt w schroniskach, przekazcie zdobytą wiedzę i opiszcie, jak przebiegała wasza akcja. Możecie ubarwić waszą opowieść filmem lub fotografiami.

Stużba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Zielony raj

Wprowadzenie: Jeśli radość sprawiają wam prace manualne, a w dodatku lubicie spędzać czas razem na świeżym powietrzu ten trop jest przeznaczony właśnie dla was.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poszukajcie skrawka wolnej ziemi, który będziecie mogli zagospodarować. Może to być kawałek ogródka działkowego któregoś z rodziców. Może to być kawałek nieużytku przy bloku – za zgodą właściciela terenu. Może to być także fragment dawnego klombu przy szkole – za zgodą dyrekcji. To jaką ziemią będziecie dysponować i w jakim miejscu na pewno wskaże Wam dalszy kierunek działań.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Przygotujcie koncepcję zagospodarowania dla wybranego fragmentu ziemi. Możecie stworzyć efektowny skalniak z wykorzystaniem nietypowych roślin, oczek wodnych czy miniwodosпадów. Być może uda Wam się tam stworzyć coś na wzór drzewek bonsai. Możecie stworzyć zielnik, po który sięgniecie w czasie potrzeby (mięta przyda się nie tylko na problemy żołądkowe, ale również do napojów na ciepłe dni; oregano czy majeranek - będą świetnymi przyprawami do dań). Możecie również pokusić się o stworzenie łąki kwietnej (wymaga zdecydowanie mniej podlewania niż trawnik), która przyciągnie pszczoły (można dla nich i innych owadów zbudować hotele, a dla ptaków i jeży poidła) albo posadzić kilka drzewek owocowych, których będziecie doglądać. Jeśli połączycie łąkę kwietną z miniogrodkiem warzywnym przekonacie się przy okazji, że nawet w mieście można hodować własne jedzenie.

Przez okres próby zrealizujcie swój pomysł i doglądajcie go codziennie (pamiętajcie, aby podlewać go po zmroku, świetnym pomysłem na zaradzenie problemowi z niedoborem wody pitnej w Polsce jest także gromadzenie deszczówki). Reagujcie na zmieniające się warunki środowiska i pogodę. Wasz „ogródek” będzie wymagać takiej opieki, a po jakimś czasie odptaci Wam wyglądem lub dobrami. Po jakimś czasie będziecie mogli pochwalić się swoimi owocami lub warzywami, zebranymi przyprawami lub pięknym widokiem skalniaka czy łąki.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy dołożył się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumujcie swoje działania w zastępie i zdecydujcie, w jakiej formie chcecie zaprezentować je drużynie. Może stworzycie fotorelację lub film poklatkowy, aby pokazać, jak zmienił się

zagospodarowany teren? Może podczas biwaku zorganizujecie poczęstunek, do którego wykorzystacie wyhodowane przez siebie warzywa i zioła? Możecie też zainspirować do podobnych działań swoich kolegów i koleżanki ze szkoły i zorganizować warsztaty, podczas których opowiecie, jak dbać o ogródek i co warto w nim zasiać.

Trop nie powinien trwać dłużej niż 1,5 miesiąca. Po tym okresie należy go podsumować. Natomiast nic nie stoi na przeszkodzie, aby harcerze już po zdobyciu tropu mogli dalej opiekować się swoim miejscem.

Służba: TAK

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwrócenie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

„Nie odziedziczyliśmy Ziemi po naszych przodkach. Pożyczyliśmy ją tylko od naszych dzieci”

Antoine de Saint-Exupéry

Czym są CZR, czyli Cele Zrównoważonego Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych?

Światowe Organizacje Skautowe, WOSM i WAGGGS, których ZHP jest członkiem, postanowiły podjąć wyzwanie postawione przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) i wesprzeć realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju (CZR). ONZ na podstawie bardzo szerokich konsultacji społecznych, opracowała, **dla całego świata**, 17 CZR (ang. Sustainable Development Goals - SDG) do zrealizowania. Podkreślamy to sformułowanie – dla całego świata. Po raz pierwszy wskazano, **że wszystkie kraje oraz obywatele i obywatelki muszą włączyć się do likwidacji ubóstwa i głodu, jak również działać na rzecz równości, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie.**

Każdy CZR ma dedykowaną ikonę graficzną, tytuł, krótki opis zagadnienia oraz wskazane konkretne zadania, które w danym obszarze muszą zostać wykonane do 2030 roku. W sumie tych zadań jest aż 169, które jako cała społeczność międzynarodowa mamy do zrealizowania. Ich treść została opracowana z myślą o zrównoważonym rozwoju rozumianym jako **dążenie do poprawy jakości życia przy zachowaniu równości społecznej, bioróżnorodności i bogactwa zasobów naturalnych.** Zmierzając do dobrego życia, nie niszczyć przyrody, od której uzależnione jest życie na Ziemi oraz nie wyczerpać wszystkich zasobów naturalnych, w następstwie czego nie zostanie ich dla ludzi, którzy będą tu żyli w przyszłości – dążąc do poprawy jakości własnego życia, nie skazywać na biedę innych¹. **Realizacja każdego z Celów Zrównoważonego Rozwoju jest uzależniona od wszystkich pozostałych.**

Gdy przyjrzymy się nawet samym tytułom poszczególnych Celów, widzimy, że wiele z nich w łatwy sposób wpisuje się w harcerski styl działania: walka o równość, szacunek do przyrody, demokracja, chęć rozwoju i zdobywania wiedzy, pomoc innym. Warto uświadomić sobie, że bardzo często, realizując na zbiórkach niewielkie na pierwszy rzut oka działania, mamy możliwość pozytywnie wpłynąć **na cały nasz świat.**

OMÓWIENIE POSZCZEGÓLNYCH CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

KONIEC Z UBÓSTWEM

Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie

Ubóstwo ma wiele form, ale nie ma granic. Nie jest jedynie kwestią dochodu na osobę, ale także dotyczy dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji i podstawowych usług. Konsekwencją ubóstwa jest wykluczenie społeczne. Polega ono na tym, że ze względu na brak środków, dostępu do usług, a czasem wręcz odmowę ich świadczenia, osoby nie mogą uczestniczyć w popularnych w danym społeczeństwie aktywnościach. Jednym z najbardziej krzywdzących stereotypów dotyczących ubóstwa jest to, że bieda jest „zawiniona”, że wynika z lenistwa lub braku zaradności. Ubóstwo jest piętnowane społecznie i stanowi źródło wyobcowania zarówno wśród dorosłych, jak i wśród uczniów czy uczennic.

Garść statystyk: Żeby móc wyobrazić sobie skalę i problem ubóstwa, czy też biedy na świecie, należy poznać kilka ogólnych faktów dotyczących tego zjawiska. Ponad 783 milionów ludzi żyje poniżej międzynarodowej granicy ubóstwa (czyli 460 razy więcej niż mieszkańców Warszawy), tj. za mniej niż 1,90 USD dziennie. Azja Południowa i Afryka Subsaharyjska są miejscami, w których żyje przytłaczająca większość ludzi w skrajnym ubóstwie. Wysokie wskaźniki ubóstwa często dotyczą

¹ cytata za: Gerwin, M., <http://www.sopockainicjatywa.org/earth/pdf/LIR-new.pdf>

małych, niestabilnych i dotkniętych konfliktami zbrojnymi państw. Niestety, także w Polsce, ponad 5 % rodzin żyje w skrajnym ubóstwie.

ZERO GŁODU

Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe, lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo

Obecnie produkuje się wystarczająco dużo żywności, aby nakarmić każdego. Mimo to na świecie wciąż jest obecny głód. Wpływa na niego np. marnowanie dużej ilości jedzenia zarówno w domach, jak i podczas produkcji i sprzedaży. Głód wynika również z tego, że wielu ludzi nie ma dostępu do jedzenia dostarczającego zróżnicowanych wartości odżywczych (tzw. głód utajony) lub brakuje im wiedzy na ten temat. Może być on również powodowany złożonymi czynnikami zewnętrznymi i politycznymi, takimi jak: skutki zmiany klimatu (gdy np. dotychczasowe tereny rolne zamieniają się w pustynie), katastrofy naturalne, konflikty zbrojne, ubóstwo i ceny żywności, które pozostają poza zasięgiem najuboższych. Aktualnym wyzwaniem, z którym musimy się zmierzyć, jest zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego, czyli dostępu wszystkich ludzi do bezpiecznej i wartościowej żywności.

Garść statystyk: Na świecie z powodu niedożywienia cierpi 815 milionów ludzi, tj. co dziewiąta osoba. Słabe odżywianie jest przyczyną prawie połowy (45%) śmierci dzieci poniżej piątego roku życia – 3,1 miliona dzieci umiera co roku z tego powodu. Co czwarte dziecko na świecie cierpi na zahamowanie wzrostu. W krajach rozwijających się zjawisko to może dotknąć co trzecie dziecko. 66 milionów dzieci chodzących do szkoły podstawowej w krajach rozwijających się, cierpi na głód, z czego 23 miliony w samej Afryce. 1,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do elektryczności – większość z nich zamieszkuje obszary wiejskie w krajach rozwijających się. Niedostateczny dostęp do energii elektrycznej w wielu regionach to podstawowa bariera uniemożliwiająca zmniejszenie głodu na świecie.

DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA

Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt

Do osiągnięć międzynarodowej społeczności w ostatnich latach należą: poprawa warunków sanitarnych i dostępu do czystej wody, stopniowa eliminacja chorób (malaria, gruźlica i polio), a także spowolnienie rozprzestrzeniania się HIV/AIDS. Jednak przed nami stoi nadal bardzo dużo wyzwań, od poprawy stanu zdrowia psychicznego i bezpieczeństwa na drogach, przez ułatwienie dostępu do służby zdrowia, po zwiększenie świadomości na temat zdrowia reprodukcyjnego i szkodliwego wpływu tytoniu. Nie chodzi tylko o ratowanie życia, ale również o budowanie zdrowych społeczeństw. Na wiele czynników wpływających na nasz stan zdrowia i dobrobyt (tj. polityka państwa, stan powietrza, zmieniający się klimat) mamy tylko pośredni wpływ. Jednak wiele z nich dotyczy naszych indywidualnych wyborów i tylko od nas zależy, czy zawalczymy o swoje zdrowie.

Garść statystyk: Każdy z nas jest świadomy, że długość życia rośnie wraz z rozwojem medycyny i warunków sanitarnych. Kluczem do sukcesu w osiągnięciu tego celu jest między innymi uświadomienie możliwych zagrożeń dla naszego zdrowia, eliminowanie negatywnie działających czynników oraz profilaktyka. Te informacje chyba dla każdego są oczywiste, a jednak wg Pulsu Medycyny w Polsce tylko co trzeci Polak wykonuje regularnie badania profilaktyczne, a co 10. w ogóle nie kontroluje stanu swojego zdrowia. Niestety z badań wynika, że ponad połowa Polaków chodzi do lekarzy wyłącznie, gdy im coś dolega. W profilaktyce jako społeczeństwo stoimy słabo. Średnio również wypadamy w temacie uprawiania sportu. W 2019 roku 64% Polaków było aktywnych fizycznie, lecz 36% nie podejmowało w ogóle aktywności (w tym spacerów). W ograniczeniu szkodliwych czynników, takich jak palenie papierosów, w przeciągu 8 lat poprawiliśmy się o 10% i nadal jest coraz większa świadomość oraz chęć odejścia od nałogu. Przedstawione statystyki to tylko kropla w morzu zmagania w osiągnięciu tego celu.

DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI

Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie
Co kryje się pod pojęciem „dobra jakość edukacji”? ONZ nie skupia się na średniej ocen ani wynikach testów. Pomysłodawcom Celów Zrównoważonego Rozwoju chodzi raczej o edukację, która pozwala żyć godnie w dorosłym życiu (od umiejętności technicznych po rozwój przedsiębiorczości) oraz taką, która pomaga budować lepszy świat (np. edukacja na temat zrównoważonego stylu życia, praw człowieka, równości płci czy wspólnej odpowiedzialności za świat). Na edukację można też spojrzeć jako na drogę do zrozumienia świata oraz poznania samego siebie. Pomagają w tym umiejętności krytycznego myślenia i nazywania emocji, świadomość zarówno własnych poglądów, jak i ograniczeń.

Garść statystyk: Na przestrzeni lat dokonano znacznego postępu w zwiększeniu dostępu do edukacji. Jednak wciąż 617 milionów młodych ludzi na całym świecie nie posiada podstawowej umiejętności pisania, czytania i liczenia, a 57 milionów dzieci w krajach Globalnego Południa nie uczęszcza do szkoły. Według Biblioteki Narodowej w 2018 roku 37% badanych przeczytało minimum jedną książkę w ciągu roku, a 28% nie posiada w domu żadnej książki.

RÓWNOŚĆ PŁCI

Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt
Dlaczego równość płci ma znaczenie? Jest na to wiele argumentów. Po pierwsze i najważniejsze: wszyscy ludzie rodzą się równi pod względem swoich praw, jak zapisano w pierwszym artykule Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Poza tym równość płci ma wpływ na sytuację ekonomiczną kraju – większa liczba kobiet na rynku pracy prowadzi do zmniejszenia ubóstwa. Równość płci oznacza także ochronę kobiet przed przemocą fizyczną, która również w Polsce stanowi społeczny problem, oraz zakończenie dyskryminacji, dzięki czemu kobiety i dziewczęta będą miały równy dostęp do edukacji, miejsc pracy, a także, na równi z mężczyznami, będą podejmowały decyzje jako urzędniczki i członkinie władz.

W latach 50. XX wieku rozwinął się bardziej ogólny ruch walczący o równość płci, oparty na ideach wyzwolenia kobiet i feminizmu. Działania ruchu zaowocowały zmiany w prawodawstwie dotyczące zarówno konkretnych problemów, jak i ogólnej walki z dyskryminacją płciową. Przekształcenia zaszły w społecznym pojmowaniu równości w dostępie do edukacji chłopców i dziewcząt. Rewolucji uległy poglądy społeczne. Dotyczyło to wprowadzenia „równej płacy za równą pracę”, jak również zapewnienia równego dostępu kobietom i mężczyznom do wszystkich miejsc pracy w wielu krajach. Zmiany zachodzą także w relacjach domowych. Mężczyźni, uświadamiając sobie różnice biologiczne między płciami, zmieniają stosunek do wypełniania obowiązków domowych i wychowywania dzieci, nie traktując ich już jako przeznaczone kobietom na wyłączność.

Garść statystyk: 52 państwa nadal nie gwarantują w swoich konstytucjach równych praw dla kobiet i mężczyzn. W wielu krajach dyskryminacja ze względu na płeć wciąż jest zauważalna w normach prawnych i społecznych. Poczyniono pewne postępy, jednak od dziesięcioleci kobiety zarabiają średnio o 24% mniej niż mężczyźni. W 2015 roku kobiety stanowiły jedynie 22% wszystkich parlamentarzystów na świecie. Jest to powolny wzrost w ciągu dziesięciolecia – w 1995 roku odsetek ten wynosił 11,3 %.

CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE

Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi

Pomimo tego, że na naszej planecie mamy wystarczającą ilość wody pitnej, wciąż brakuje jej dla ponad 40% ludzi na świecie. Jednym z przykładów konsekwencji braku dostępu do czystej wody są biegunka i jej powikłania. Z ich powodu każdego dnia umiera około 1000 dzieci. Poprawienie warunków sanitarnych i dostępu do wody pitnej w krajach Globalnego Południa wymaga inwestycji

w technologii umożliwiające gromadzenie i odsalanie wody, oczyszczanie ścieków oraz ponowne wykorzystanie wody.

Garść statystyk: Faktycznie, statystyki mówiące o tym, że „2,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do podstawowych urządzeń sanitarnych” czy „3 na 10 osób nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej” wydają się nie mieć pokrycia w naszej polskiej codzienności (źródło: <https://www.un.org.pl/cel6>).

Tylko to wcale nie oznacza, że jesteśmy w bardzo komfortowej sytuacji. Tak Polska, jak i cała Europa (w której ponad połowa wód powierzchniowych nie jest w dobrym stanie ekologicznym, a stan chemiczny 25% wód podziemnych jest oceniany jako zły), musi mierzyć się z wieloma wyzwaniami z tego obszaru i nadchodzącymi suszami.

CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

60% światowej emisji gazów cieplarnianych wiąże się z produkcją energii. Jest to jedna z ważniejszych przyczyn zmiany klimatu, dlatego musimy ograniczyć udział węgla w produkcji energii. Unowocześnienie źródeł energii wiąże się także z poprawą jakości powietrza. W Polsce dzieje się to np. dzięki odchodzeniu od spalania odpadów lub węgla złej jakości oraz rezygnacji z pieców, które spalają te surowce w nieefektywny sposób. Na Sri Lance ten sam efekt osiągany jest poprzez rezygnowanie z lamp naftowych i kuchenek na drewno lub odchody zwierzęce. Lokalna produkcja energii z wykorzystaniem źródeł odnawialnych, np. słońca lub wiatru, pozwala uniezależnić użytkowników od dostawców energii. Oznacza to również łatwiejszy dostęp do nowych technologii. Dzięki temu ludzie z dala od miast mogą np. skorzystać z bankowości mobilnej lub sprawdzić prognozę i ostrzeżenia pogodowe.

Garść statystyk: Polska ma to szczęście, że praktycznie wszyscy jej mieszkańcy mają dostęp do energii elektrycznej i bezpiecznych kuchenek. Dlaczego to jest ważne? Około 13% ludności na świecie nie ma dostępu do niezawodnej energii elektrycznej. Co więcej około 3 miliardy ludzi gotuje przy wykorzystaniu drewna, węgla lub odchodów zwierzęcych, co ma negatywne skutki dla ich zdrowia. Niestety energia, którą się posługujemy nie jest nowoczesna i charakteryzuje się wysokimi emisjami oraz niewystarczającą efektywnością.

WZROST GOSPODARCZY I GODNA PRACA

Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi

Wzrost gospodarczy jest często wykorzystywany jako wyznacznik dobrobytu, jednak postrzeganie go jako jedyne czynnika jakości życia jest błędem. Obliczając wzrost gospodarczy, nie bierze się pod uwagę np. tego, czy poprawa ogólnego stanu gospodarki prowadzi również do zmniejszenia nierówności między ludźmi. Dodatkowo wzrost gospodarczy wiąże się ze zwiększeniem wykorzystywania zasobów naszej planety, w wyniku czego następuje niszczenie środowiska. Dlatego ONZ zwraca uwagę na znaczenie zrównoważonego rozwoju, który uwzględnia potrzeby zarówno ludzi, jak i środowiska oraz pozwala skorzystać tym, którzy dotąd nie mieli zasobów niezbędnych do dobrego życia.

Garść statystyk: Czy wiesz, że w Polsce wciąż zarabia się za mało, a szkoły uczą wielu niepotrzebnych umiejętności (wg badań Personnel Service S.A.)? Faktem jest, że mamy wysokie zróżnicowanie zarobkowe, a większość osób, które zarabia najniższą krajową (14% społeczeństwa) lub nie jest w stanie w ogóle pracować, żyje w stanie ubóstwa. Jest to z pewnością wynik tego, że w Polsce nadal zbyt mały nacisk kładzie się na naukę uniwersalnych umiejętności, takie jak rozwiązywanie problemów, kreatywność i samodzielność w myśleniu, praca zespołowa.

INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważony przemysł oraz wspierać innowacyjność

W wielu krajach rozwijających się brakuje podstawowej infrastruktury drogowej, sanitarnej, wodnej oraz elektryczności i technologii informacyjno-komunikacyjnej. Te braki wpływają negatywnie zarówno na gospodarkę, jak i na życie ludzi. Nie bez powodu przemysł kojarzy się z ogołocionym krajobrazem i kominami, z których wydobywają się chmury dymu. Tego rodzaju działalność, poza negatywnym wpływem na środowisko, wiąże się też z nierównościami między ludźmi – często właśnie najubożsi mieszkają na najbardziej zanieczyszczonych terenach. Przemysł i infrastruktura przyszłości muszą służyć równości, ale też odnowie środowiska naturalnego. Z tego powodu należy inwestować w innowacyjne technologie, które pozwolą na oszczędzanie energii i materiałów podczas produkcji przemysłowej. Trzeba również zadbać o zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do infrastruktury związanej z edukacją i opieką zdrowotną.

Garść statystyk: Polska pod względem innowacyjności w swojej gospodarce, w porównaniu z innymi krajami OECD (36 wysoko rozwiniętych i demokratycznych państw), znajduje się na jednym z ostatnich miejsc. Innowacje wcale nie muszą oznaczać wielkich odkryć i używania nowoczesnych maszyn. Mogą to też być zmiany w sposobie pracy skracające czas wykonywania zadań czy optymalizujące organizację. Wiele polskich firm nie radzi sobie z zarządzaniem czasem, co znacznie zmniejsza produktywność.

MNIEJ NIERÓWNOŚCI

Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

Nierówności dzielą społeczeństwo – zarówno to globalne, jak i wewnątrz każdego kraju. Dążenie do zapewnienia równych szans dla wszystkich ludzi to nie tylko nakaz moralny zapisany w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. To także metoda na poprawę dobrobytu całej ludzkości. Nierówności wynikają najczęściej z czynników, na które nie mamy wpływu: ubóstwa, pochodzenia, płci, wieku, orientacji seksualnej, religii itp., a ich konsekwencje są dla nas dotkliwie. Jednym z przejawów nierówności jest dyskryminacja. Oznacza ona ograniczenie dostępu do potrzebnych dóbr i usług dla ludzi z określonej grupy. Mowa np. o dostępie do jedzenia, leczenia, edukacji wysokiej jakości. Dyskryminacją jest również odrzucenie lub wyśmianie kogoś z grupy ze względu na jakąś jej lub jego cechę: płeć, wygląd, posiadanie lub nie jakichś przedmiotów, wyznanie, orientację seksualną czy kolor skóry. Jeśli się dobrze nad tym zastanowić, to każdy i każda z nas w ciągu jednego dnia może dyskryminować, jak i być obiektem dyskryminacji. Codziennie też mamy szansę wyciągnąć rękę do osób jej doświadczających.

Garść statystyk: Badania dotyczące krajów rozwijających się potwierdzają, że wskaźnik umieralności dzieci poniżej piątego roku życia w regionach skupiających 20% najbiedniejszej ludności świata jest trzykrotnie wyższy niż wskaźnik dotyczący bogatszych regionów. W skali światowej znacząco wzrósł poziom ochrony socjalnej, mimo to istnieje pięciokrotnie większe prawdopodobieństwo, że osoby z niepełnosprawnością poniosą duże większe koszty zdrowotne niż osoby pełnosprawne.

ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Prawie połowa ludności świata – 3.5 miliarda ludzi – żyje w miastach. Mimo iż zajmują one jedynie 3% powierzchni Ziemi, odpowiadają za 60-80% zużycia energii i 75% dwutlenku węgla produkowanego przez ludzi. W związku z przewidywanym wzrostem liczby ludzi zamieszkujących obszary miejskie do 5 miliardów w 2030 roku, potrzebujemy skuteczniej, niż do tej pory, zarządzać i planować miasta. Dlatego coraz częściej mówi się o zrównoważonych miastach, które miałyby zapewnić godne warunki życia, nie stwarzając problemów dla siebie i reszty świata w przyszłości. Niestety sposobem zrównoważenia niektórych miast Globalnej Północy bywa przeniesienie

przemysłu, rolnictwa, a nawet odpadów na Globalne Południe, co skutkuje powstawaniem dzielnic biedy, pogorszeniem stanu środowiska naturalnego i klimatu oraz powoduje migracje.

Wyzwanie jakie czeka miasta w najbliższych dekadach to ciągły wzrost liczby mieszkańców. Wynikiem tego jest wiele zadań w zakresie tworzenia nowej, przyjaznej dla każdego infrastruktury – tej technicznej oraz tej społecznej. Szalone tempo rozwoju miast powoduje ciągłe braki np. nienadążanie w procesie przygotowania miejsca dla nowych mieszkańców.

Garść statystyk: Według Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) odsetek ludności żyjącej w mieszkaniach z przeciekającym dachem, wilgotnymi ścianami, podłogami, fundamentami lub ze zgnilizną ram okiennych czy podłóg, wynosi 12,1% (2017). Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych to 26,18% (2018). Średnioroczne poziomy pyłu zawieszony w 12 polskich aglomeracjach wynosi 22,1% (2017).

ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Zrównoważona konsumpcja oznacza nabywanie rzeczy i usług przyjaznych zdrowiu oraz środowisku, jak również takich, których naprawdę potrzebujemy. W Polsce problemem pozostaje kwestia marnowania żywności. Wyrzucanie jedzenia jest stratą pieniędzy, złym przykładem dla innych oraz ma negatywny wpływ na środowisko. Razem z żywnością marnujemy energię i wodę potrzebne do jej wyprodukowania, a rozkładające się resztki są źródłem emisji gazu cieplarnianego – metanu. Jak zawsze pierwszy i najważniejszy krok to uświadomienie sobie, że jesteśmy częścią problemu, a także rozwiązania. Zrównoważona konsumpcja i produkcja wymagają zmian zarówno po stronie producentów, jak i konsumentów. My jako konsumenci możemy dokonywać świadomych wyborów kupując mniej i tylko to, czego potrzebujemy wraz z zachowaniem zasad sprawiedliwego handlu.

Garść statystyk: Jeśli, zgodnie z szacunkami, populacja świata do 2050 roku wzrośnie do 9,6 miliarda, to do prowadzenia dotychczasowego stylu życia będziemy potrzebować bogactw naturalnych w ilościach odpowiadających trzykrotności zasobów naszej planety. W 2017 r. w Polsce zebranych zostało 11 968,7 tys. ton odpadów komunalnych. Oznacza to, że na jednego mieszkańca Polski przypadało średnio 312 kg śmieci.

DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Obecne zmiany klimatyczne są odczuwane na wszystkich kontynentach. Zakłócają one rozwój krajowych gospodarek oraz zagrażają życiu całych społeczeństw. Jednak wciąż możliwe jest obniżenie tempa wzrostu średniej temperatury na Ziemi. Prognozy naukowe dotyczące przyszłego stanu naszej planety to masowe migracje z terenów niezdatnych do życia, walka o wodę pitną, nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe w bliskiej perspektywie czasowej. To przerażająca wizja przyszłości, ale ONZ proponuje, zamiast o wizji końca świata, rozmawiać o świecie, w którym chcemy żyć w przyszłości. O zasadach, które będą służyły naszemu dobremu samopoczuciu, o diecie, która przyczyni się do naszego zdrowia i sprawności fizycznej, o gospodarce, w której możemy realizować swoje zainteresowania, o środowisku naturalnym, w którym możemy znaleźć wytchnienie i energię do działania. Rozwiązania przyjazne dla klimatu są często dobre także dla nas!

Garść statystyk: Do kwietnia 2018 roku 10 krajów rozwijających się przedłożyło pierwsze plany adaptacyjne w zakresie reagowania na zmiany klimatu. Co roku kraje rozwinięte aktywizują środki finansowe w wysokości 100 mld USD na działania łagodzące skutki zmian klimatycznych.

ŻYCIE POD WODĄ

Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony
Woda deszczowa, woda pitna, pogoda i klimat, linie brzegowe, sporo naszej żywności, a nawet tlen, którym oddychamy, są zależne od mórz i oceanów. Uważne zarządzanie tymi zasobami jest kluczem

do zrównoważonej przyszłości. Oceany i ekosystemy morskie to bardzo ważne źródło tlenu (około 50%). Ponadto regulują klimat również w głębi kontynentu. Dzięki pochłanianiu około 30% wytwarzanego przez ludzi dwutlenku węgla, łagodzą skutki globalnego ocieplenia. Jednak ponoszą przy tym wysoką cenę – pochłaniany CO₂ wchodzi w reakcję z wodą i prowadzi do podnoszenia się poziomu kwasowości oceanów. Skutkuje to wyginięciem wielu gatunków i osobników roślin i zwierząt, których domem jest słona woda. Wzrost średniej globalnej temperatury również wpływa na pogarszanie się stanu oceanów. Wyższa temperatura wody powoduje np. masowe wymieranie raf koralowych, wraz z którymi odchodzą, nie tylko piękne podwodne krajobrazy, ale przede wszystkim różnorodność biologiczna.

Oceany są największym źródłem białka na świecie, a ponad trzy miliardy ludzi polega na morskiej i przybrzeżnej różnorodności biologicznej, aby utrzymać się przy życiu.

Garść statystyk: Oceany pokrywają trzy czwarte powierzchni Ziemi – zawierają 97% wody na świecie i stanowią 99% przestrzeni do życia na naszej planecie. W oceanach żyje niemal 200 tysięcy zidentyfikowanych gatunków, a ich faktyczna liczba może sięgać milionów. Oceany pochłaniają około 30% dwutlenku węgla powstałego w wyniku działalności człowieka i tym samym łagodzą skutki globalnego ocieplenia. Niestety, wody przybrzeżne ulegają zanieczyszczeniu i eutrofizacji (czyli przeżyźnieniu środowiska morskiego). Jeżeli nie zostaną podjęte stosowne działania, szacuje się, że do 2050 roku zjawisko eutrofizacji wzrośnie na obszarze obejmującym 20% dużych ekosystemów morskich.

ŻYCIE NA LĄDZIE

Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczając pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej

Wycinanie drzew to nie tylko zmiana w krajobrazie, do której przyczynia się rolnictwo, budowa elektrowni wodnych, kopalnie czy przemysł. Lasy produkują tlen, usuwają zanieczyszczenia z powietrza, zapobiegają erozji gleb, zatrzymują wilgoć i chronią przed powodzią, a także stanowią ostoję różnorodności biologicznej. Wylesianie prowadzi do zmiany lokalnego klimatu, a w skrajnych przypadkach nawet do pustynnienia całych obszarów. Konsekwencje odczuwają nie tylko miejscowe zwierzęta i rośliny, ale także miliony ludzi, dla których las jest domem, źródłem pożywienia i utrzymania. Wyższe temperatury, przedłużające się susze i działalność człowieka (np. wypalanie lasów pod dochodowe uprawy, takie jak palmy olejowe) zwiększają ryzyko pożarów lasów na wielką skalę. Przykładem może być pożar w 2015 roku w Indonezji, który NASA nazwała największą katastrofą ekologiczną XXI wieku spowodowaną przez człowieka.

Garść statystyk: W latach 2010–2015 powierzchnia obszarów leśnych na świecie zmalała o 3,3 mln hektarów. Ma to szczególny wpływ na życie ubogich ludzi zamieszkujących wsie, którzy utrzymują się przede wszystkim z leśnych surowców, flory i fauny. Ocenia się, że poziom utraty gruntów ornym jest 30-35 razy większy niż kiedykolwiek w historii. Ponadto, z około 8300 znanych gatunków zwierząt, 8% już wyginęło, natomiast 22% jest zagrożonych wymarciem. Nielegalne kłusownictwo i handel dzikimi zwierzętami to działania, które kłócą się z ochroną środowiska. Prawie 7000 gatunków zwierząt i roślin na terenie 120 państw jest nielegalnie sprzedawana.

POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Rządy prawa oraz rozwój są powiązane i nawzajem się wzmacniają. Jeśliby wyeliminować przestępstwa finansowe, zaoszczędzone pieniądze mogłyby rozwiązać problem skrajnego ubóstwa. Demokratyczne ustroje oraz powszechny udział obywateli i obywaterek w procesie politycznym to

niezaprzeczalne osiągnięcie niektórych współczesnych społeczeństw. Jednak jest ono stosunkowo nowe. Nawet Stany Zjednoczone, kraj uważany za kolebkę nowożytnej demokracji, jeszcze w latach 60. XX wieku brutalnie dyskryminował Afroamerykanów, a rozumienie pojęcia równości gwałtownie ewoluowało dopiero w wyniku mobilizacji społecznej. Zmiana prawa to jedno, ale zmiana mentalności i ram rozumienia świata to wyzwanie zupełnie innych rozmiarów. Pamiętajmy jednak, że to masowy udział obywateli i obywaterek w życiu publicznym prowadzi do tych rewolucyjnych zmian. Żaden rząd czy instytucja nie zmieni się, jeśli nie zażąda tego społeczeństwo.

Diagnoza świadomości prawnej Polaków przeprowadzona w 2016 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia pokazała, że z wiedzą Polaków na temat ich praw nie jest dobrze. Przyczyn jest wiele – wielość i skomplikowanie przepisów z różnych dziedzin, ale także częstość ich zmian. I nie, nie chodzi o trudne prawnicze zagadnienia, które ciężko zrozumieć, ale o te całkiem podstawowe, które każdy powinien znać – a to po to, żeby poradzić sobie z prostymi sytuacjami życia codziennego.

Garść statystyk: Koszt korupcji, łapówkarstwa, kradzieży i unikania podatków w krajach rozwijających się wynosi 1,26 bilionów USD rocznie. Fundusze te mogłyby posłużyć do poprawy losu tych, którzy żyją za mniej niż 1,25 USD przez okres przynajmniej sześciu lat.

PARTNERSTWO NA RZECZ CELÓW

Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Cel ten dotyczy głównie współpracy międzynarodowej na rzecz wspólnego celu – zrównoważonego rozwoju. **Realizacja każdego z Celów Zrównoważonego Rozwoju jest uzależniona od wszystkich pozostałych.** Nasze zdrowie (Cel 3) będzie znacznie lepiej chronione, jeśli uda nam się o zatrzymać zmianę klimatu (Cel 13). Czyste źródła energii odnawialnej (Cel 7) pomogą chronić życie w wodzie i na lądzie (Cele 14 i 15). Dostęp do czystej wody i poprawa warunków sanitarnych (Cel 6) mają bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji kobiet na świecie (Cel 10). Przykłady można by mnożyć, ale kluczowe są współzależności, na które natkniemy się na każdym kroku i poziomie. Naturalną konsekwencją tej sieci zależności między Celami jest też potrzeba współpracy wszystkich możliwych instytucji na drodze do ich realizacji. Z jednej strony mamy Organizację Narodów Zjednoczonych, która zainicjowała zdefiniowanie Celów Zrównoważonego Rozwoju i monitoruje ich wdrażanie, a także międzynarodowe mechanizmy pomocy humanitarnej i współpracy rozwojowej, a z drugiej strony jesteśmy my – niezależnie od wieku, przekonań czy zawodu nasze decyzje kształtują świat wokół nas.

Garść statystyk: W 2017 roku oficjalna pomoc rozwojowa wyniosła 146,6 mld USD. Oznacza to spadek o 0,6% w ujęciu realnym w porównaniu z rokiem 2016. Liczba użytkowników Internetu w Afryce niemal podwoiła się w ciągu ostatnich czterech lat, a 30% światowej młodzieży korzysta aktywnie z cyfrowych technologii od co najmniej pięciu lat. Jednak niemal 4 miliardy ludzi nie korzystają z Internetu, z czego 90% pochodzi z państw rozwijających się.

Zespół ds. CZR GK ZHP

Na podstawie:

1. „Ścieżki do Celów”
https://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/planszesdg_final.pdf.
2. Treści kursu internetowego dla nauczycieli i nauczycielek “Edukacja wobec wyzwań” opracowanego przez E. Kielak i A. Kertyczak na zlecenie Fundacji Edukacja dla Demokracji.
3. Witryna Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ - <https://www.un.org/pl/>.